

Πέντε ελληνικοί μύθοι για τη διαμάχη στο Αιγαίο

Των Βασίλη Μορέλα – Αλέξη Λιοσάτου

1) Το Αιγαίο είναι ελληνική θάλασσα

Το Αιγαίο δεν ανήκει -κυρίως- στους Έλληνες. Η Συνθήκη της Λοζάνης προέβλεπε χωρικά ύδατα των 3 ναυτικών μιλίων (νμ) για τις δυο χώρες, που συμφώνησαν αργότερα να τα επεκτείνουν στα 6νμ. Με βάση τα 6νμ, περίπου το μισό Αιγαίο είναι **διεθνή ύδατα**, δηλαδή δεν ανήκει σε καμία χώρα και δικαίωμα διέλευσης έχει οποιοδήποτε πλοίο. Η Ελλάδα (1931) έχει επεκτείνει μονομερώς τον ενάεριο χώρο της στα 10 ν.μ.. Είναι η μοναδική χώρα παγκοσμίως που ισχυρίζεται ότι ο εναέριος χώρος της προεξέχει από τα χωρικά της ύδατα! Η Τουρκία δεν αναγνωρίζει προφανώς τα 10νμ. Εκτός αυτού, με βάση η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της θάλασσας (το λεγόμενο «διεθνές δίκαιο» του 1982), η Ελλάδα ισχυρίζεται (από το 1995) ότι δικαιούται να επεκτείνει τα **χωρικά ύδατα στα 12 νμ**. Η ίδια συνθήκη προβλέπει διαπραγμάτευση μεταξύ γειτόνων στην περίπτωση ημίκλειστων θαλασσών (όπως το Αιγαίο). Αλλά το ουσιαστικό είναι ότι η Τουρκία, όπως οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και άλλες 18 χώρες, ΔΕΝ έχει υπογράψει αυτή τη Σύμβαση, άρα δεν δεσμεύεται από αυτήν. Αν η Ελλάδα επέκτεινε τα χωρικά ύδατα στα 12νμ, θα έριχνε το ποσοστό των διεθνών υδάτων στο ένα τέταρτο και έτσι θα απέκοπτε την σύνδεση της Μεσογείου από την Μαύρη θάλασσα, για την Τουρκία και όλες τις άλλες χώρες. Γι'αυτό η Τουρκία έχει χαρακτηρίσει μια τέτοια επέκταση ως αιτία πολέμου, ώστε η Ελλάδα δεν την έχει υλοποιήσει.

Για να επαναπροσδιοριστούν τα χωρικά ύδατα και οι εναέριοι χώροι των δύο κρατών, όπως και για να προσδιοριστούν ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, χρειάζεται διμερής συμφωνία, όχι μονομερείς ελληνικές (ή τουρκικές) ενέργειες. Ακόμη και το ιμπεριαλιστικό

«διεθνές δίκαιο» το υπογραμμίζει αυτό, ειδικά για τις ημίκλειστες θάλασσες (όπως το Αιγαίο). Όταν η Ελλάδα είχε προσφύγει το 1976 στο Διεθνές Δικαστήριο (για την υφαλοκρηπίδα), εκείνο είχε δηλώσει αναρμόδιο και την κάλεσε... να τα βρει με την Τουρκία.

2) Η Ελλάδα σέβεται τις διεθνείς συνθήκες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η Ελλάδα παραβιάζει τη Σύμβαση του Σικάγο (1944), που ταυτίζει την έκταση του εναέριου χώρου με των χωρικών υδάτων. Παραβιάζει, επίσης, τη Συνθήκη της Λοζάνης (1923) αλλά και την ελληνοϊταλική Συνθήκη των Παρισίων (1947) που μιλούν για αποστρατιωτικοποίηση όλων των μεγάλων νησιών του Ανατολικού Αιγαίου. Αντίθετα τα έχει εξοπλίσει σαν αστακούς.

3) Επιθετική είναι μόνο η Τουρκία

Σίγουρα και ο τουρκικός καπιταλισμός είναι επιθετικός απέναντι στον ελληνικό. Η διεκδίκηση της βραχονησίδας Ανθρωποφάγος, όπου και η πρόσφατη αντιδικία για τη... σημαία, είναι τέτοιο δείγμα, αφού αυτός ο ξερόβραχος βρίσκεται πολύ μακριά από την Τουρκία (22νμ). Επίσης, πολλές από τις εναέριες παραβιάσεις είναι αληθινές. (Αν και πολλές γίνονται στα τέσσερα επιπλέον εναέρια μίλια που μονομερώς έχει ανακηρύξει η Ελλάδα, άρα συνιστούν «παραβιάσεις» μόνο στη φαντασία της ελληνικής προπαγάνδας. Άλλες, πραγματικές ή μη, αφορούν σε ύδατα αμφισβητούμενων βραχονησίδων.)

Όμως, σωστό είναι να μιλάμε για αμοιβαίο ανταγωνισμό, αφού η ελληνική επιθετικότητα είναι εξίσου υπαρκτή. Όχι μόνο με τις εναέριες παραβιάσεις που καταγγέλλει η τουρκική πλευρά. Τα 12νμ είναι σαφώς επιθετική διεκδίκηση. Επίσης, οι δηλώσεις που

αναμεταδίδουν τα ελληνικά ΜΜΕ, τύπου «τούρκος καλός μόνο νεκρός» (Πάγκαλος) ή «ο Ερντογάν είναι τρελός» (Καμμένος) ή «ο Ερντογάν είναι σουλτάνος» (Τσίπρας). Αν και η ελληνική κυβέρνηση ανακάλυψε προσφάτως ότι δεν ασκείται «υπεύθυνη εξωτερική πολιτική» με επισκέψεις ιδιωτών σε βραχονησίδες και αναρτήσεις σημαιών, η ίδια δεν απέχει από παρόμοιες ενέργειες. Πολύ πιο επιθετικές είναι βέβαια οι στρατιωτικές ασκήσεις των τελευταίων ετών μαζί με Ισραήλ και ΗΠΑ (Ηνίοχος 2015-2018), στα σύνορα της Τουρκίας. Ή η συμμαχία με Ισραήλ-Κύπρο-Αίγυπτο και δυτικές πολυεθνικές, που περικυκλώνει την Τουρκία. Άλλωστε, αποσιωπάται ότι τον τελευταίο χρόνο οι ελληνικές αρχές έχουν ανοίξει πυρ τουλάχιστον τρεις φορές κατά τουρκικών σκαφών (ακόμη και άοπλων εμπορικών σκαφών).

4) Η διαμάχη γίνεται για την «πατρίδα»

Η διαμάχη αφορά τα δικαιώματα διέλευσης των εφοπλιστών και κυρίως την εκμετάλλευση ορυκτού και θαλάσσιου πλούτου με εξορύξεις και αγωγούς, πέρα από τα χωρικά ύδατα (υφαλοκρηπίδα, πλέον ΑΟΖ).

Η Τουρκία αμφισβητεί την κυριότητα αρκετών βραχονησίδων στο Αιγαίο, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται ονομαστικά στις διακρατικές συνθήκες. Η Συνθήκη της Λοζάνης παραχωρεί στην Ελλάδα πολύ αόριστα τις νησίδες που είναι «παρακείμενες» στα ρητά κατονομαζόμενα μεγάλα νησιά. Η ασάφεια ήταν ενδεικτική. Τότε καμιά χώρα δεν ενδιαφερόταν για ξερόβραχα. Οι έννοιες της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ προέκυψαν πολύ αργότερα (1957, 1982). Εύγλωττη είναι η περίπτωση των Ιμίων, δυο βράχων που τον χειμώνα βρέχονται ολόκληροι από τα κύματα. Δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη ζωή και δεν κατονομάζονται ρητά σε καμία συνθήκη (εκτός από το ιταλοτουρκικό Πρωτόκολλο του 1932, που όμως δεν επικυρώθηκε ποτέ). Ακριβώς επειδή **δεν ενδιέφεραν κανέναν μέχρι το 1995**. Για του λόγου το αληθές, ελληνικός νόμος του 1957 παραχωρούσε όλες τις γειτονικές βραχονησίδες στο δήμο της Καλύμνου χωρίς να αναφέρεται καθόλου στα Ίμια.

Αλλά το 1995 η Ελλάδα επικύρωσε τη Σύμβαση του 1982 για τις ΑΟΖ και τα 12 ναυτικά μίλια. Διόλου τυχαία, λίγο μετά δημιουργήθηκε το πρώτο επεισόδιο στα Ίμια (1/1996). Επίσης διόλου τυχαία, από το 1994 οι ελληνικές κυβερνήσεις ξεκινούν να σχεδιάζουν εποικισμούς βραχονησίδων του Αιγαίου, σχέδια που επανέλαβε ο υφυπουργός Σαντορινιός πέρσι. Ο λόγος είναι ότι κατά το «διεθνές δίκαιο», μικρά νησάκια αποκτούν δικαιώματα εκμετάλλευσης κοιτασμάτων και ΑΟΖ **όταν είναι κατοικήσιμα**.

Ιστορικά η αντιπαλότητα με την Τουρκία ξεκινά τη δεκαετία του '60, μαζί με τις ελληνικές εικασίες για ύπαρξη πετρελαίου στο Αιγαίο. Την αντιπαλότητα εκτόξευσε η ελληνική χούντα, ώστε η Τουρκία απάντησε με δικές της έρευνες για πρώτη φορά τον Νοέμβρη του '73. Οι σχέσεις οξύνθηκαν μετά τα γεγονότα στην Κύπρο το 1974. Τη δεκαετία του '80 η Ελλάδα τοποθέτησε φρουρές σε πολλά ακατοίκητα νησιά (π.χ. Φαρμακονήσι).

5) Το Καστελόριζο δικαιούται ΑΟΖ

Αν και το Καστελόριζο είναι κατοικήσιμο, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι δικαιούται ΑΟΖ. Όπως είπαμε, στην περίπτωση ημίκλειστων θαλασσών το «διεθνές δίκαιο» προβλέπει αμοιβαίες συνεννοήσεις και συμφωνίες. Στο Διεθνές Δικαστήριο του ΟΗΕ (που εδρεύει στη Χάγη) έχουν προσφύγει για τον καθορισμό των ΑΟΖ διάφορες χώρες για περιπτώσεις παρόμοιες με την ελληνοτουρκική (διαμάχη Νικαράγουας-Κολομβίας, Ουκρανίας-Ρουμανίας, Δανίας-Γερμανίας-Ολλανδίας κλπ). Με βάση τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, το Καστελόριζο σίγουρα θα δικαιούτο χωρικά ύδατα, αλλά πιθανότατα όχι ΑΟΖ.

Μια πραγματικά αριστερή κυβέρνηση στην Ελλάδα θα πρότεινε μόνη της έναν συμβιβασμό με την Τουρκία, αναγνωρίζοντας το δικαίωμα μιας τόσο μεγάλης χώρας να έχει πρόσβαση στη Μεσόγειο. Με σκοπό το πάγωμα των εξοπλισμών, την αποτροπή του πολέμου και την υπονόμηση του εθνικισμού που χωρίζει τους λαούς. Αυτά όμως θα προϋπέθεταν ρήξη σίγουρα με τους Έλληνες πετρελαιάδες και εφοπλιστές, μάλλον και με τον δυτικό ιμπεριαλισμό.